

Cine a construit și apărat Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Muntele Sinai II

Prima piatră de temelie a Mănăstirii Sfânta Ecaterina de pe Muntele Sinai a fost pusă de împărăteasa Elena, în secolul IV d.Hr., când aceasta i-a închinat Sfintei Fecioare Maria o capelă construită chiar pe locul unde se afla Rugul Aprins revelat lui Moise. Această capelă reprezintă „nucleul” de la care va porni ulterior dezvoltarea unui așezământ monahal, construit două secole mai târziu de împăratul Justinian și care va deveni locaș de adăpost pentru moaștele Sfintei Mari Mucenițe Ecaterina. Între anii 527 și 565 e.n., împăratul Justinian ridică aici Mănăstirea Rugului Aprins, pentru a cărei construcție aduce din Țara Românească „o sută de familii de valahi” (după cum menționează izvoarele istorice).

Mănăstir

ea Rugului Aprins își va păstra acest nume până în secolul al IX-lea când unui călugăr al mănăstirii i se va revela într-o viziune că moaștele Sfintei Ecaterina se află îngropate pe vârful celui mai înalt munte din Sinai, Gebel Katherina (2.642m). Un secol mai târziu călugării aveau să coboare sfintele moaște în mănăstire, unde se păstrează până astăzi capul și mâna stângă ale Sfintei Ecaterina într-o raclă de argint depusă în altarul lăcașului. După descoperirea Sfintelor moaște și aducerea lor în biserică, lăcașul care purta numele de Mănăstirea Rugului Aprins și-a schimbat numele după cel al Sfintei Ecaterina, păstrat până în zilele noastre. Manuscrisele medievale spun că Justinian ridică inițial această construcție cu rol de fortăreață militară, având în vedere dorința sa de a apăra un punct de maximă importanță strategică de la marginea imperiului său, destul de expus atacurilor triburilor barbarilor sarazini.

Pentru realizarea construcției și asigurarea protecției, Justinian își instalează aici „cea mai bună garnizoană” (astfel consemnează în scrierile sale unul dintre generalii lui Justinian) - adusă din Dacia, de la nordul Dunării (zonă care făcea parte din teritoriile cucerite de Justinian). Așa cum unitatea de daci neînvinși a fost cantonată la Bana în Marea Britanie, lângă Zidul lui Hadrian, pentru a lupta cu popoarele picților și scoților, de care se temeau și romanii, tot astfel luptătorii ce proveneau din Dacia erau recunoscuți pentru vitejia lor și credința în nemurire. Componentii acestei garnizoane ce au fost trimiși în Sinai făceau parte din populația geto-dacică, iar urmașii celor așezați, aici, în Sinai, vor constitui în timp un trib, o comunitate care peste sute de ani își vor păstra limba, portul și obiceiurile valahe. Conform manuscriselor, „Justinian a strămutat un număr de 100 de soldați, originari din Valahia, împreună cu familiile lor, asigurându-le case în afara mănăstirii pentru a locui, dar în același timp pentru a străjui mănăstirea și a-i apăra pe călugări”.

Alegerea lui Justinian nu este întâmplătoare, de vreme ce vitejia dacilor era renumită - fiind știut faptul că „unitățile militare romane, în componența cărora intrau oșteni geto-daci, erau de neînfrânt”, așa cum menționează mărturiile epigrafice. Justinian se mândrea, avea încredere în acești soldați, îi cunoștea foarte bine și recunoștea că erau din același neam cu el, adică originari din Dacia Mediteraneeă, pe care el însuși o numea „prea fericita noastră patrie” (împăratul Justinian avea origini dacotrace, era cunoscut pentru evlavie, iar în timpul domniei sale a dus o campanie perseverentă pentru răspândirea creștinismului, alături de soția lui, împărăteasa Teodora).

Cei 100 de „coloniști” getodaci trimiși de Justinian au avut ca misiune, în primă fază, zidirea mănăstirii. Din mâinile lor, a rezultat un adevărat colos din piatră, zidit și păstrat aproape în forma inițială până în zilele noastre. Ridicată între anii 527-557, Mănăstirea Sfânta Ecaterina va dispune de o foarte bună fortificație, cu ziduri de granit înalte de la 8 la 35 de metri înălțime, înconjurată de grădini și chiparoși.

Atât zidurile, cât și edificiul în sine, au fost realizate din blocuri masive de granit. Panta înclinată a locului a reprezentat o provocare pentru realizatorii construcției, care au fost nevoiți „să niveleze muntele” - după cum însuși Justinian le cere - această nivelare a unei zone extinse fiind necesară pentru a se realiza fundația bisericii. Biserica mănăstirii a suferit puține schimbări de pe vremea fondatorului ei.

Marele său portal de la vest este încă închis cu ușile din lemn de cedru, decorate cu sculpturi în relief, cu reprezentări zoomorfe și fitomorfe - flori, frunze, lujere etc. Aceste uși, numite „Ușile lui Justinian”, sunt vechi de mai bine de 1.400 de ani și încă funcționează perfect, stând în cuiele și balamalele lor inițiale. Și acoperișul din lemn al bisericii s-a păstrat, de asemenea, din secolul al VI-lea. Acesta stă sprijinit pe grinzi care poartă mai multe inscripții, dintre care una singură este amintită de arheologi și istorici - cea care îi menționează pe „preaevlaviosul nostru împărat” Justinian și pe „răposata împărăteasă” Teodora.

Rezistența în timp a locașului sfânt din Sinai a fost dată prin însăși modalitatea de construcție și de organizare a acestei mănăstiri-cetate, fiind puse în practică cunoștințele și tehnicile (inclusiv cele de apărare) pe care dacii le-au aplicat de-a lungul timpului pentru construcția propriilor cetăți. După încheierea lucrărilor, această comunitate de daci a rămas pe loc, în slujba mănăstirii. La început erau numiți *bessi* - numele generic al creștinilor de la Marea Neagră, urmași ai geto-dacilor. Recunoscând originea lor latină, arabii i-au numit „*llah*” - ca o derivație a denumirii obișnuite folosite de alte popoare pentru români: *vlah*.

În timp, coloniștii creștini din Sinai vor fi recunoscuți drept „oameni de munte”, sub numele generic de *Gebalie* sau *Gebalia* (întâlnit și ca *Gebalieh*, *Jabaliyya* sau *Gabalyya*). Denumirea are o semnificație profundă dacă luăm în calcul faptul că dacii l-au numit pe *Zamolxis* și *Gebeleizis*, care însemna Zeul Cerului sau Zeul venit din cer. Mircea Eliade a scris la rândul său despre „mărturia lui Herodot conform căreia geții credeau într-un singur zeu numit de unii *Zalmoxis*, de alții *Gebeleizis*”.

O parte dintre dacii creștini vor deveni călugări ai mănăstirii și vor sluji aici, chiar în limba lor, bessă. De altfel, există și o mărturie istorică în acest sens. În anul 570, la scurt timp de la fondarea mănăstirii, călătorul Antoninus Placentinus vizitează Peninsula Sinai.

El scrie că a „întâlnit 3 călugări care cunoșteau mai multe limbi, anume latina, greaca, siriana, egipteană și bessă”. Iată cum apar descriși în scrierile autorului englez Lewis Burckardt (1816) „slujitorii de pe țărmurile Mării Negre” care locuiau în Sinai: „Ei mărturisesc în chip unanim pogorârea lor din slujitori creștini de unde și-i numesc ceilalți beduini – fiii creștinilor... Se căsătoresc numai între dâșii, alcătuind o comunitate aparte din vreo sută și douăzeci de oameni înarmați. Sunt o rasă muncitoare și robustă, iar fetele lor au o faimă de superioară frumusețe asupra tuturor beduinilor”. Un alt scriitor arată:

„Tribul de beduini numit Gebalia, provenit din Dacia, se remarcă prin vrednicie și pricepere; mulți sunt meseriași; de asemenea, toți copiii acestui trib știu să citească și să scrie. Membrii tribului ajută și îndrumă pe ceilalți beduini în lucrările agricole și în meșteșuguri”. Marcu Beza, cercetător român preocupat să descopere comunitatea descendentă din vlahii creștini aduși în Sinai, povestește în cărțile sale că a întâlnit un „beduin vlah” care l-a ajutat, fiindu-i o bună călăuză pe cărările muntelui: „Era un om tânăr și voinic, înfășurat la cap cu o broboadă albă, cu cămașă tot albă, cu cingătoare de piele și încălțat în opinici.

M-a condus pe cărările muntelui și, la întoarcere, mi-a arătat în grădina mănăstirii colțul unde fusese îngropată, în 1750, cea din urmă femeie creștină a tribului”. Tot istoricii au scris și despre călugării din Moldova și Țara Românească care au slujit în Sinai. În anul 1533, starețul mănăstirii a fost Ioachim Valahul, susținut de Petru Rareș. De altfel, toți marii domnitori români, precum Radu Vodă cel Mare, Alexandru al II-lea Mircea, Petru Șchiopu, Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu, au menținut timp de cinci secole (până la secularizarea averilor mănăstirilor) relații foarte strânse cu Mănăstirea Sfântei Ecaterina, sprijinind-o cu donații consistente.

Mănăstirea a fost inclusă în politica culturală a multor voievozi români: Petru Rareș al Moldovei (1527-1538) a acordat înalta sa protecție egumenului de Sinai numit Ioachim Vlahul; Petre Șchiopul, tot de pe tronul Moldovei (1574-1591), vedea în mănăstire un posibil loc de refugiu în cazul unei pribegii; Alexandru Mircea-Vodă, în Țara Românească, a zidit în anul 1576, Paraclisul Sf. Ioan

Botezătorul în fața bisericii principale de la Sinai și a dăruit mănăstirii „sate, pământuri și venituri în Țara Românească”;

Ieremia Movilă, domnul Moldovei, a dăruit așezământului un Evangheliar (un manuscris frumos împodobit, care este până azi o piesă de excepție în biblioteca mănăstirii); Vasile Lupu al Moldovei a donat permanent mari sume de bani și a asigurat cu personal protecția așezământului; Doamna Elena Cantacuzino (mama principelui Șerban al Țării Românești) în anii 1682 a făcut pelerinaje la mănăstire împreună cu fiul său Mihai Cantacuzino (vel spătar, adică mare comandant al armatei) și cu o suită de 200 de călăreți.

Spătarul Mihai Cantacuzino impresionat de frumusețea și prestigiul așezământului, când s-a întors în țară, a ctitorit pe Valea Prahovei așezământ care avea să perpetueze până azi, pe harta României, numele Muntelui Sinai „unde a făcut Dumnezeu vorba cu Moise proroc”, este vorba de Sinaia; Constantin Brancoveanu, voievodul Țării Românești, a făcut în anii 1696 „daniei” substanțiale așezământului care s-au perpetuat și după moartea sa până în anul 1863, la secularizarea bunurilor conventuale în România. Totodată, Brâncoveanu a făcut un gest deosebit, și a donat mănăstirii un portret de o reală calitate artistică și azi de o deosebită valoare, pe care se poate citi inscripția „Constantinus Brankovan, Supremus Valachiae Transalpinae Princeps. Ae (ta) tis 42. A(nn)o D(omi)ni 1696”. O copie a acestui tablou se află azi la Muzeul de Artă al României din București. Brâncoveanu a contribuit la dotarea cu noi candelă, sfeșnice și broderii prețioase a mănăstirii.

Marele cărturar și tipograf român Antim Ivireanu a întocmit la Snagov și a dăruit mănăstirii, un ghid al muntelui Sinai, în anul 1710; apoi Mihail Racoviță, Grigore Ghica, Alexandru Ipsilanti, Nicolae Mavrogheni și alți principii ai Moldovei și Țării Românești au făcut importante donații. Undeva la mijlocul sec. al XIX-lea, venerabilul așezământ dispunea în România de veniturile a opt mănăstiri și biserici, a numeroase imobile și a peste 50.000 de hectare de pământ arabil și păduri. Odată cu năvălirea arabilor (între 639 și 642, Egiptul este cucerit de armatele califului Omar), situația vlahilor creștini de la Mănăstirea Sfânta Ecaterina începe să se schimbe. Mănăstirii i se răpesc multe din posesiunile sale, traversând și unele perioade critice, în care a fost pusă în pericol chiar existența acesteia. Din cauza presiunii exercitate de către arabi, cu timpul, vlahii creștini de la Sinai încep să preia obiceiurile și religia musulmană.

Unii dintre ei vor intra în categoria populației musulmane pe care o formau cei convertiți - forțat sau de bună voie - la islam și cărora le era interzisă întoarcerea la vechea tradiție. Totuși, timpul a demonstrat că pentru multe secole, credința creștină a acestora s-a transmis mai departe. Actualii urmași, prin tradiția orală transmisă de înaintași, își aduc aminte că strămoșii lor, foști creștini, au avut o altă conduită decât ceilalți trăitori (beduini) ai locurilor, de care nu s-au rupt total, în ciuda vremurilor nu totdeauna favorabile. Într-o călătorie de cercetare din 1914, ieșeanul Teodor Burada află despre vlahii din Sinai informații prețioase de la localnicii zonei:

„Pentru ei reprezintă o mândrie a fi numiți «sclavi (slujitori) tu Monastiru» - așa cum este în limba greacă - dat fiind că ei slujesc acest lăcaș sfânt de foarte multe veacuri. Totuși acceptă mai puțin numele de beduin arab, dacă nu li se adaugă și «sclavi tu monastiru». Nu doresc a fi confundați cu beduinii arabi”. Vlahii și-au păstrat religia creștină cel puțin până în secolul al XVIII-lea. Ulterior, după mărturiile istoricilor și călătorilor, au trecut treptat la islam, fără să-și fi pierdut cu totul conștiința originilor lor creștine îndepărtate. Intrând în contact cu populația arabă localnică, s-au schimbat aspectul fizic și îmbrăcămintea.

Totuși, călugării au notat în manuscrisele mănăstirii că ei prezintă un tip antropologic diferit de ceilalți beduini din peninsulă și au în dialectul lor „cuvinte de origine necunoscută”. Mănăstirea Sfintei Ecaterina din Sinai a reprezentat unul dintre cele mai importante centre de spiritualitate pentru lumea creștină, traversând șaptesprezece secole în care viața monahală creștină s-a derulat

fără întrerupere. Prezentând-o, actualul Arhiepiscop al Sinaiului, Damianos, spune: „Mănăstirea Sfânta Ecaterina este un centru monastic creștin grec-ortodox de rit bizantin, a cărui viață monahală se derulează neîntrerupt de șaptesprezece secole.

De 1400 ani în inima deșertului Sinai, aceasta și-a păstrat caracteristicile inițiale din vremea Împăratului Justinian. De la Mahomed, fondatorul islamului, până la califii musulmani și sultanii turci, trecând prin epoca lui Napoleon, toți au preluat mănăstirea sub protecția lor, ferind-o inclusiv de jafuri. În lunga sa istorie, Mănăstirea Sfânta Ecaterina nu a fost niciodată cucerită sau distrusă. Traversând toate epocile, și-a păstrat intactă imaginea de loc sacru al Bibliei, așezându-și lumina asupra evenimentelor Vechiului Testament precum și asupra continuității proslăvirii Sfintei Fecioare Maria și a Domnului nostru Iisus Hristos”.

La această descriere mai trebuie adăugată „o filă de istorie” uitată (care, de altfel, este prima pagină din „viața” mănăstirii): cei care au pus bazele acestui centru spiritual au fost dacii aduși de împăratul Justinian din zona Dobrogei, a căror primă misiune a fost construcția locașului sfânt, urmată de sarcina de a o proteja și a o întreține material. De-a lungul timpului, descendenții acestui grup de daci au fost supuși influențelor popoarelor arabe, însă, în același timp, legătura mănăstirii cu spațiul carpatodanubian a dăinuit prin interesul manifest al tuturor domnitorilor români de a susține acest locaș sfânt și care au acordat ajutoare constante până la secularizarea averilor mănăstirilor.

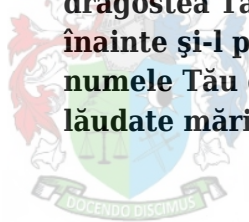
Este interesant de remarcat că la mănăstirea aceasta - în faimoasa ei bibliotecă, care este a doua ca mărime și valoare, după cea de la Vatican - se află până astăzi portretul domnitorului valah Constantin Brâncoveanu, pictat în ulei, în mărime naturală, împreună cu splendide manuscrise, vase liturgice ornamentate în scriptoriile românești, ca și excepționalele scoarțe ale Evangheliei dăruite

de Ieremia Movilă, în 1598; tot aici au fost descoperite manuscrisele - în slavonă și greacă - ale „Învățăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”.

O cercetare mai amănunțită dacă va fi efectuată va aduce noi dovezi ale adevărate noastre istorii. Astăzi, valahii sinaiți (sau beduinii valahi, după cum mai apar în scrieri) cunosc legenda originii lor care a devenit o tradiție orală și își duc traiul secular în preajma Mănăstirii Sfântei Ecaterina fiind foarte atașați de pământul lor. Numărând în jur de 2.000 de suflete ei sunt divizați în trei ramuri: Hamayidah, Salayimah și Wahibat, cei ce trăiesc în apropierea mănăstirii ajutând la treburile administrative ale lăcașului. Puțini dintre ei sunt angajați permanenți în mănăstire ca bucătari, lucrători, trapezari, grădinari, paznici, în timp ce alții lucrează temporar.

Tot ei se ocupă de ghidarea pelerinilor pe Muntele lui Moise, Muntele Sfintei Ecaterina și Muntele Horeb, de transportul și excursiile în zonă. Există un obicei străvechi prin care monahii Mănăstirii Sfânta Ecaterina oferă în fiecare dimineață rații gratuite de pâine nedospită beduinilor Gebalia care viețuiesc în preajma locașului sfânt. În cadrul muzeului este păstrată o copie a scrisorii trimise de Profetul Mahomed călugărilor, în care acesta promite că musulmanii vor apăra, cu prețul vieții, mănăstirea și pe cei ce trăiesc acolo. În prezent, mănăstirea funcționează după ritul bisericii ortodoxe grecești și reprezintă unul din cele mai importante centre de pelerinaj din lume. Cea mai frumoasă încheiere și încununare a acestei prezentări poate fi dată prin cuvintele celei care veghează și acum sufletele străbunilor noștri din Sinai, Sfânta Ecaterina, a cărei ultimă rugăciune, rostită înainte de a i se tăia capul, a fost:

„Doamne Iisuse Hristoase, primește sufletul meu, pe care l-am adus Ție ca jertfă pentru dragostea Ta. Caută dintru înălțimea Ta, Doamne, și asupra poporului acestuia care stă înaintea și-l povățuiește la lumina cunoștinței Tale. Și acelora care vor chema prin mine numele Tău cel preasfânt, dă-le toate cererile cele spre folos, pentru ca de toți să fie lăudate măririle Tale în veci. Amin!”

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

Conf univ. dr. George V Grigore

Independența
prin Cultură